

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

УДК 94(477.7):261.8"19-20"(043.5)

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2020.31.1>

ОБРАЗ БАБКИ-ШЕПТУХИ В УЯВЛЕННЯХ МЕШКАНЦІВ ПІВНІЧНОГО ПРИАЗОВ'Я У ХХ–ХХІ СТОЛІТТЯХ

Олена Авдєєва

*Бердянський державний педагогічний університет,
гуманітарно-економічний факультет, кафедра історії та філософії,
вул. Шмідта, 4, 71100, м. Бердянськ, Запорізька область, Україна*

У статті розкривається образ бабки-шептухи в уявленнях мешканців Північного Приазов'я у ХХ–ХХІ століттях. Основну джерельну базу становлять матеріали польових досліджень, зібрані під час археографічних експедицій у підрегіоні. Стаття висвітлює базові аспекти лікувальних практик шептук у повсякденному житті суспільства, ставлення місцевих жителів до них, особливості взаємодії на різних рівнях. Образ бабки-шептухи є одним з ключових у народних релігійних віруваннях. Згадки про взаємодію з ними трапляються в абсолютній більшості інтерв'ю, зібраних під час експедицій Північним Приазов'ям. Респонденти під час зустрічей відповідали на запитання про наявність бабок-шептук у населених пунктах, які стани та хвороби вони лікували, які засоби та практики використовували, чи могли вони виправити шкоду від відьом, як передавали свою силу спадкоємцям, як з ними необхідно було розраховуватись тощо. Лише незначна частина респондентів вказувала, що не хоче мати з ними жодних справ. Більшість же респондентів детально описувала власний досвід взаємодії з бабками-шептухами. До основного функціоналу бабки-шептухи мешканці Північного Приазов'я відносили лікування хвороб, виливання переляку, відроблення поробленого відьмами, віщування долі тощо. На хід взаємодії з бабками-шептухами суттєво впливали процеси глобалізації та урбанізації, притаманні сучасному суспільству. У свідомості мешканців підрегіону бабка-шептуха була певною альтернативою офіційній медицині. До неї звертались, якщо важко було дістатися до лікаря або ж якщо представник офіційної медицини вже не міг допомогти. Окрім лікування фізичних хвороб, бабка-шептуха зналася на проблемах психологічного характеру, часто виконувала функції психолога та психотерапевта у суспільстві (зокрема, йдеться про лікування переляку). Здебільшого місцеві мешканці ставились до них шанобливо та зі значною вдячністю, завжди звертаючись за потреби. В уявленнях мешканців Північного Приазов'я бабка-шептуха завжди протиставлялась відьмі, яка практикувала чорну магію і займалась виключно шкідництвом.

Ключові слова: бабка-шептуха, знахар, цілитель, усна історія, Північне Приазов'я.

На українських землях фактично до другої половини ХІХ століття не було широкого доступу до професійної медицини і тривалий час саме народна медицина вважалась основним різновидом лікування населення. Носіями народних медичних традицій переважно були знавці таємних прийомів вербальної магії та лікування травами, так звані бабки-шептухи, цілители, знахарі тощо. У народній свідомості вони протиставлялись відьмам, які практикували чорну магію та могли лише шкодити. Віра у надприродні сили та осіб, які з ними мали справу, є поширеним явищем в Україні загалом та у Північному Приазов'ї зокрема. З огляду на те, що сучасний світ швидко трансформується, отже, особливої актуальності набуває збирання та упорядкування ще не втрачених традиційних знань. Мета статті – базуючись на польових матеріалах, зібраних у межах Північного Приазов'я на

початку ХХІ століття, розкрити образ бабки-шептухи в уявленнях мешканців цього підрегіону Південної України.

Основну джерельну базу дослідження становлять польові матеріали археографічних експедицій Північним Приазов'ям. Від початку 2000-х років такі експедиції систематично проводяться студентами та співробітниками кафедри історії та філософії Бердянського державного педагогічного університету. Результатом цих експедицій став архів матеріалів усної історії, до якого можуть отримати доступ особи, які зацікавлені у вивченні історії Північного Приазов'я. Частина інтерв'ю нині опубліковано [1].

До запитальника для археографічних експедицій були включені питання про наявність/відсутність бабок-шептух у населеному пункті, які стани та хвороби вони лікували, які засоби використовували, чи могли виправити шкоду від відьом, як передавали свою силу тощо. Думки респондентів щодо самого факту існування бабок-шептух або знахарів різнилися. Деякі заперечували їх існування у сучасному світі, деякі говорили «я туди не лізу», а більшість описувала досвід взаємодії з ними (власний або ж своїх знайомих та родичів). До основного функціоналу бабки-шептухи респонденти відносили: лікування хвороб («младенське», «сухоти», «сосяшниця», «сибірка», «рожа»), виливання переляку, відроблення поробленого відьмами, допомога породіллям тощо.

Побутувала думка про те, що бабка-шептуха – також відьма. Однак вона «тільки добро людям робить», «добра відьма, веде війну з нечистою силою» [2]. Зовнішньо вони не відрізнялись від інших, люди їх поважали та вважали помічниками у господарстві. Бабки-шептухи знали багато молитов, розумілися на лікарських рослинах, могли «бачити», хто заподіяв шкоду і як її можна виправити [3]. Особливої актуальності це набувало з огляду на те, що «врача ж немає, це сімнадцять кілометрів нада за врачом їхать, а бабка як бабка, бабка все вже знає» [4]. При цьому респонденти вірили, що може бабка і знає всі ці шептання та замовляння, але «це ж Богом лічиться» і бабка була лише провідником волі Божої [5].

В інтерв'ю міститься багато згадок про хвороби, які відступали саме після візиту до бабки-шептухи. На запитання, як саме лікували, респонденти часто відповідали, що молитвами: «ну, в неї була ще отак Євангелія, і Євангелію вона откриває, тільки скажи, коли родилася, вона скаже, що в тебе болить. Тоді лічила» [6]. Особливо часто згадуються дитячі хвороби, які у народі йменували «младенське», «детське». Корякова Катерина розказувала, як колись у сусідів захворіла онучка і понесли вони її до знахарки, яка наказала взяти з собою яйце свіже та води з криниці. Коли все це разом з дитиною доставили до бабки, вона почала шептати і яйцем дитину «обкачувати». Після цього розбила яйце у стакан з водою і там «показались різні фігури: ведмедики, зайчики, а до його пішли стрілки і зверху стакана получилося намисто». Знахарка дев'ять разів перепитувала про те, як почалася хвороба, де дитина злякалася. Потім запевнила, що раз «пішли стрілки», то дитина обов'язково вилікується. Для повного одужання необхідно було взяти цю воду та яйце, обмотати чорною хусткою та на перехресті викинути опівдні «мінута в мінуту». Родичі так і зробили і незабаром прогноз бабки справдився [7].

Олександра Шевченко згадувала, як носила свого сина до бабки Минихи, бо він «ріс у голову, голова здорова була». Бабка брала його до курника і там шептала, згодом допомогло. Дочку свою Олександра носила до іншої бабки у сусіднє село, яка «витягувала младенське», трави давала для ванночок та також шептала щось [8]. Раїса Лисенко переповідала, що на власні очі бачила, як її дитину, яка постійно кричала, лікували: «бабушка взяла її на ручки, розпилінала і понесла, полізла на курник... тоді положила на подушечку і взяла ніжик, і навхрест, молитву читає... Прийшла додому, дівочка спала». Потім вона ж згадувала про свою подругу, у якої новонароджена дитина сильно кричала і не давала

торкнутися до себе нижче поясу. Бабка погодилась прийняти дитину тільки після того, як її похрестили, а потім зробила їй ванночку: «водичка така жовта, світла... воно не пахне нічим, вроді як гарбузом сирим пахне». Після кількох днів таких купань дитина одужала. Пані Раїса була впевнена, що «бабушка уміє. Видно, таки Бог дав їй дарственно. А так оті, що учаться, у тих не получається, і воно не таке...» [9].

Бабки-шептухи лікували різні хвороби та травми не лише у дітей, а й у дорослих. Часто у спогадах фігурують вказівки на спеціалізацію знахаря. Так, хтось займається переважно «переляками», хтось дитячими хворобами, були костоправи та такі, які зубний біль заговорювали, грижу вправляли. Респонденти вказували на факти зцілення від таких хвороб, за яких у лікарнях рекомендували хірургічне втручання: «у мене на пальці... волос був, один шрам остався, вони лікували колосами якось, і тут стрижень як вирос, вирвала, так шрам і остався, а зараз больниці та зразу різать... дуже помагала баба» [10]. Євдокія Шийка згадувала свій досвід лікування від «сибірки»: «воно таке чіпляється, як пшонинка, а навколо прищика робиться таке синє-синє, а де і красне. І воно дуже сильно пече. І вона ото шепче, а тоді голкою пронизує, прошиває його із ниткою. Прошила його, тоді мазі приклала, і все. Помагала вона здорово» [11]. Андрій Злиденний також описував, як його лікували: «у мене ось годи чотири тому назад на нозі, на правій нозі і сибірка і рожа була, я їздив до баби, Сичової матері. Вона пошептала, красной матерійой забинтувала, через время пропало» [12]. Розповідали респонденти й про випадки лікування від зубного болю. Зазвичай бабки-шептухи давали трави для застосування та «щось шептали»: «у мене дуже боліли зуби і через дорогу у мене жила сусідка, ото побаче – гукне: «Шо таке?» «Та, – кажу, – зуби болять». Вона гукне: «Ну сідай, посидь і всьо». Ну й той, вона шось шептала, я, конешно, не чула, бо вона про себе це все робила, а тіки посидю, по тот, вона: «Ну шо?» Кажу: «Спасібо, отпустило» [13].

Лідія Чернявська розповідала, як бабка лікувала їй запалену ногу: «оце була тільки в воду уступлю ... і ногу намочу – вже нога красна, температура до сорока піднімається, не можна ото так голова болить. Так я до неї їду, і вона пошепче мені, вона виливає. Треба щоб було кофайка або що старе, щоб вата там була і свічка, і вода свячена. Ото вона мені пошепче, і її ото так, тягне її, ото так як вона мені оце шепче, і тоді нога перестає болить, краснота ото все» [14].

В інтерв'ю зустрічаємо опис зцілення від лихоманки: «Було ж таке, я сама заболіла. Лихорадка оця, шо до обіду відро води випила холодної, після обід відро гарячої. ... Вона мене прив'язала віршовку на шию і повела в балку, і шо вона там шептала усі туги, усю хворобу пагану кидають на очерета, чого ж очерет такий ядовитий, там усе воно пагане. Коли прийшли на гору – як руками зняло. Більше я нею, більше ніхто нею не болів, ото так» [15].

Шептали не лише жінки, траплялись згадки й про чоловіків: «дід Федір ... цей знав от сухотів. Я хлопця свого носила от сухотів... Ну, і пошептав, полічив. Й сухотів не стало в його» [16]. Степан Камишовий ділився своїм досвідом лікування від пухирчатки: «Плюйте через плече і говоріть: «Як Іуда втратив колір обличчя після своєї смерті, так і я загублю свою хворобу. Во віки віків. Амінь». Читати треба три вечори підряд. Тоді друге замовлення, як позбавитись від пухлини. Рвіть нитки з катушки з чорними нитками і промовляйте: «Як ця нитка рветься, розривається, обривається, так рвись пухлина, сама себе розривай, росту собі не давай. Нема тобі місця на тілі раба, ну, наприклад, Івана, як не залишу я ниток на цій катушці. Амінь». Знищіть ці нитки повністю» [17].

Мешканці Північного Приазов'я подекуди змішували засоби офіційної медицини та традиційної. Олександра Шевченко розповідала, як коли була малою, впала з вишні і забила руку. Так їй бабка-шептуха наказувала і робила таке: «у четвер шоб та на тощака

прийшла... вона пошептала молитву, похрестила на руки чотири рази... вечером ти должна гризти цю кістку, руку, на тощака...». За три дні гуля на руці повністю зникла. За кілька років Олександра забила ногу і вже звернулася до лікарні. За два тижні лікування динаміка не спостерігалась і сестра повезла її до костоправа в Андріївку. Дід розтягував її ногу та читав молитви, наказав вдома продовжувати. За кілька днів набряк зійшов зовсім, однак нога «на місце не стала» і тоді Олександра поїхала у санаторій в Приморськ, де після процедури вже повністю одужала [18].

Окрему категорію сюжетів в інтерв'ю становлять розповіді про методи лікування «переляку». Більшість описувала, як дітей носили до бабок з цією проблемою. Марія Чернявська згадувала, як у дитинстві вона дуже перелякалась, коли грабіжники залізли в хату, і бабуся її повела, щоб «вчитали». Одна бабка-шептуха Маюшка їй так і не допомогла і вони змушені були звернутися до іншої (Минихи), яка вже впоралася з проблемою за допомогою молитов та виливання на воску [19]. Ніна Білаш носила свого сина тричі до бабки, так вона його «розмотає, положе, воск розтопе, і в мисочку з водою лє, молитву читає, три рази...». Ніна за це їй «то п'ятьорку, то чулки, то якусь рубашечку, на плаття ситчику» носила [20]. Анастасія Різніченко згадувала, як дітей та онуків своїх водила до баби Полячки, яка виливала переляк на крашанку: «та баба тоже хорошо знала, так вона ножиком...» [21].

Запрошували шептух і до породіллів, якщо виникали якісь негаразди. Вже згадувана баба Миниха точно могла вказати на день пологів, щоб породілля могла доїхати до лікарні вчасно [22]. Бабки-шептухи могли передбачати долю дитини, просто подивившись на неї. Катерина Корякова розказувала про один такий випадок. Бабка, побачивши немовлятко, сказала, що «до вісімнадцяти год буде жить твій Серьожка, а дальше його не стане». Як саме не стане не пояснила, однак коли хлопцю мало виповнитись вісімнадцять, вона наказала позамикати всі басейни, колодязі, не пускати його на водойми, бо він втопитьсь. Батьки все позамикали і стежили за ним. Хлопець весь день ходив «смутий, невеселий, болезнений», а потім нахилився над замкненим колодязем і помер. Як його ховали, казали, що «душа ішла у воду, вода забрала вашу дитину» [23].

Серед мешканців Північного Приазов'я поширеною була думка про те, що саме бабка-шептуха (якщо вона має досить сили) може «відробити» пороблене відьмами. Люди вірили, що саме шептухи знають «якісь там молитви»: «...вони ото шепчуть, дають воду, воду дають свячену, у дворі поливали, у городі поливали, у хатах, вмивалися утром...» [24]. Однак при цьому респонденти наголошували, що бабка-шептуха могла «одворотити» тільки якщо «це давалось дарственно цій бабці, а еслі так, яка береться тільки наживиться на тобі, значить не буде дела, а якшо та бабка, що їй далось от Бога, значить вона могла» [25]. Михайло Ончев згадував, як його в дитинстві зурочили, коли він був у когось у гостях. Хлопець повернувся додому і піднялась висока температура, яка трималась кілька днів. Маги не змогла її знизити і пішла до бабки-шептухи, яка поклала хлопця на кожух на підлогу і віником з очерету над ним махала та біла по голові та ногах. Після візиту температура спала і Михайло одужав [26].

Бабка-шептуха Катерина Загорощенко згадувала про особливо важкий випадок у своїй практиці, як до неї привозили з Москви жінку, яка зовсім не спала вже півтора року. Лікарі їй допомогти нічим не могли, казали, що «у Вас хвороби нема, тіки бабку шукать нада, бабка вас виліче, а ми, кажуть, не вилічим». Пані Катерина погодилась оглянути цю жінку та спробувати допомогти: «я їй на воск виливала, один раз на воск, другий раз виливала, третій – не берють. Ну, думаю, те... «Ну, поїздиш іще, – кажу, – раза три поїздиш». Коли п'ятий раз я їй вилила, вона начала тот... спать лягла. «Ну спать, – кажу, – будеш спать дома. Тіко, – кажу, – хай не будять і можеш неділю спать, не вмреш, – кажу, – тіко

будеш спати і все. І, – кажу, – де воно і дінеться, – кажу, – вийде все у сні». Ага. Вона проспала трое суток, а мати збудила взяла. Началось обратно таке і обратно я їй виливала. Ще три рази вилила і вона як заснула, її не будили, ніде нічого. Вона виспалася. І де все і ділося, бачиш». Катерина була впевнена, що жінці було «пороблено» на її весіллі суперницею. Жінка повністю одужала і потім приїжджала з візитами [27].

Здібності бабок-шептух сприймалися оточуючими як Божий дар. В уявленнях мешканців Північного Приазов'я лише та бабка мала справжню силу, яка не вимагала за свої дії плату: «Платили, хто що дасть, вона плату не брала і не потребувала нічого ніколи, хто що дасть, даси – спасіба, не даси – тоже спасіба. У нас тут була бабка, на неї казали Бульгарчиха, вона старенька жінка була, вона дуже помагала дітям оце, дітки маленькі більше як хворяли младенським, до неї носили. Понесуть, вона оце молитвою на воск виливала, вона ніколи плати не потребувала, не просила, даси – спасіба, чи платочок там якийсь носовий чи головний, що є в тебе, вона ніколи не потребувала, даси – спасіба, не даси – тоже спасіба» [28]. При цьому більшість респондентів зазначали, що обов'язково оплачували дії бабки-шептухи: «Конешно, платили, в кого що було, в кого там, ну, грошей не було ні в кого, в кого молочко там було, в кого там кукурузяної крупи, та давали бабкам, в кого там як лежить, то платочок бабушкі, ну, вона не потребувала нічого» [29].

Якщо бабка-шептуха до смерті не передала комусь свою силу, то вона могла довго і важко помирати. Андрій Злиденний стверджував, що потрібно передавати лише найменшому в роду, хоча бабка сама могла вибирати кому саме передати: «Якщо вона не передасть, вона дуже довго вмирає, пробивають кілок в углу на покуті. Кілок забивають, щоб вона вмерла. Ну, я не знаю, це правда чи неправда, ну, таке повір'я було. Ну, а передача, передавала вона, читає пісню яку-небудь» [30]. Бувало, що спадкоємець був енергетично слабшим і лікував гірше: «а тоді передала вона, як уже умирала, перед тим, погукала саму старшу дочку, вона, ну, первенька сама, і вона передала їй ту... молитву. Вона тоже лічила, но не так сильно» [31]. Бабка-шептуха Дарія Скуйбеда згадувала, що бабуся передала свою силу її матері, яка не хотіла сама займатися справою. Бабуся на це наказала дітям передати знання, так Дарія і отримала свої здібності. Однак на момент проведення інтерв'ю зізналась, що «біополе вже слабе, і я своїм біополе тепер не вилікую» [32].

Разом із тим побутувала думка про те, що сили ці – це дар Божий, який не можливо передати комусь: «бабушка сказала мені, що вона не може передати, це дається їй дарственно просто в житті, од Бога, що вона не може передати. Вона може научить, но вона не може передати, вона може тільки так, ну, молитву якусь, а так вона не могла передати» [33].

Образ бабки-шептухи чітко простежується в уявленнях мешканців Північного Приазов'я ХХ–ХХІ ст. Практичну діяльність бабок-шептух доцільно розглядати як своєрідне заповнення місцевої народної медичної ніші, як альтернативної в умовах певної обмеженості доступу до офіційної медицини. При цьому вони не лише лікують наявні фізичні захворювання, а й виконують функції психологів та психотерапевтів у суспільстві. Люди сприймали бабок-шептух як невід'ємний складник свого повсякденного життя. Респонденти чітко вказували, де саме живе бабка, що вона лікує та як до неї дістатися. Абсолютна більшість наводила власний досвід спілкування з шептухами і була впевнена, що ці бабки справді мають силу та спроможні лікувати хвороби.

Список використаної літератури

1. Трансформації релігійності в умовах полікультурного регіону (матеріали археографічних експедицій Північним Приазов'ям) / упорядник І.І. Лиман. Запоріжжя : АА Тандем, 2011. 360 с.

2. Інтерв'ю № 41. Трансформації релігійності в умовах полікультурного регіону (матеріали археографічних експедицій Північним Приазов'ям) / упорядник І.І. Лиман. Запоріжжя : АА ТанDEM, 2011. С. 171–181.
3. Інтерв'ю № 35. Трансформації релігійності в умовах полікультурного регіону (матеріали археографічних експедицій Північним Приазов'ям) / упорядник І.І. Лиман. Запоріжжя : АА ТанDEM, 2011. С. 147–153.
4. Інтерв'ю № 42. Трансформації релігійності в умовах полікультурного регіону (матеріали археографічних експедицій Північним Приазов'ям) / упорядник І.І. Лиман. Запоріжжя : АА ТанDEM, 2011. С. 181–191.
5. Інтерв'ю № 51. Трансформації релігійності в умовах полікультурного регіону (матеріали археографічних експедицій Північним Приазов'ям) / упорядник І.І. Лиман. Запоріжжя : АА ТанDEM, 2011. С. 235–240.
6. Інтерв'ю № 44. Трансформації релігійності в умовах полікультурного регіону (матеріали археографічних експедицій Північним Приазов'ям) / упорядник І.І. Лиман. Запоріжжя : АА ТанDEM, 2011. С. 197–202.
7. Інтерв'ю № 28. Трансформації релігійності в умовах полікультурного регіону (матеріали археографічних експедицій Північним Приазов'ям) / упорядник І.І. Лиман. Запоріжжя : АА ТанDEM, 2011. С. 128–135.
8. Інтерв'ю № 9. Трансформації релігійності в умовах полікультурного регіону (матеріали археографічних експедицій Північним Приазов'ям) / упорядник І.І. Лиман. Запоріжжя : АА ТанDEM, 2011. С. 54–61.
9. Інтерв'ю № 42. Трансформації релігійності в умовах полікультурного регіону (матеріали археографічних експедицій Північним Приазов'ям) / упорядник І.І. Лиман. Запоріжжя : АА ТанDEM, 2011. С. 181–191.
10. Інтерв'ю № 44. Трансформації релігійності в умовах полікультурного регіону (матеріали археографічних експедицій Північним Приазов'ям) / упорядник І.І. Лиман. Запоріжжя : АА ТанDEM, 2011. С. 197–202.
11. Інтерв'ю № 17. Трансформації релігійності в умовах полікультурного регіону (матеріали археографічних експедицій Північним Приазов'ям) / упорядник І.І. Лиман. Запоріжжя : АА ТанDEM, 2011. С. 89–94.
12. Інтерв'ю № 41. Трансформації релігійності в умовах полікультурного регіону (матеріали археографічних експедицій Північним Приазов'ям) / упорядник І.І. Лиман. Запоріжжя : АА ТанDEM, 2011. С. 171–181.
13. Інтерв'ю № 74. Трансформації релігійності в умовах полікультурного регіону (матеріали археографічних експедицій Північним Приазов'ям) / упорядник І.І. Лиман. Запоріжжя : АА ТанDEM, 2011. С. 319–324.
14. Інтерв'ю № 69. Трансформації релігійності в умовах полікультурного регіону (матеріали археографічних експедицій Північним Приазов'ям) / упорядник І.І. Лиман. Запоріжжя : АА ТанDEM, 2011. С. 302–304.
15. Інтерв'ю № 72. Трансформації релігійності в умовах полікультурного регіону (матеріали археографічних експедицій Північним Приазов'ям) / упорядник І.І. Лиман. Запоріжжя : АА ТанDEM, 2011. С. 310–315.
16. Інтерв'ю № 12. Трансформації релігійності в умовах полікультурного регіону (матеріали археографічних експедицій Північним Приазов'ям) / упорядник І.І. Лиман. Запоріжжя : АА ТанDEM, 2011. С. 70–73.
17. Інтерв'ю № 61. Трансформації релігійності в умовах полікультурного регіону (матеріали археографічних експедицій Північним Приазов'ям) / упорядник І.І. Лиман. Запоріжжя : АА ТанDEM, 2011. С. 279–286.

**THE IMAGE OF A WHISPERING HEALER IN THE PERCEPTIONS
OF THE RESIDENTS OF THE NORTHERN PRIAZOVYA IN THE 20–21 CENTURIES****Olena Avdieieva***Berdyansk State Pedagogical University,**Faculty of the Humanities and Economics, Department of History and Philosophy**Schmidta str., 4, 71100, Berdiansk, Zaporizhzhia region, Ukraine*

The article reveals the image of the *babka-sheptukha* (whispering healer) in the imagination of the inhabitants of the Northern Priazovya in the 20–21 centuries. The main source base consists of field research materials collected during archeographic expeditions in the subregion. The article reveals the basic aspects of medical practices of whispers in the daily life of society, the attitude of residents to them, the peculiarities of interaction at different levels. The image of the whispering healer is one of the main in folk religious beliefs. Mentions of interaction with them are found in most interviews collected during expeditions to the Northern Priazovya. During the meetings, the respondents answered questions about the presence of whispering healers in the settlements, what conditions and diseases they treated, what tools and practices they used, whether they could repair the damage from witches, how they passed their power to heirs, how to pay them, etc. Only a small number of respondents indicated that they did not want to deal with them. Most of the respondents described in detail their own experience of interaction with whispering healers. The main function of the whispering healers, the inhabitants of the Northern Priazovya, included the treatment of diseases, the outpouring of fright, the healing of what was done by witches, the divination of destiny, and so on. The processes of interaction with whispering healers were significantly influenced by the processes of globalization and urbanization inherent in modern society. In the minds of the residents of the subregion, the whispering healer was a certain alternative to official medicine. They were approached if it was difficult to get to the doctor, or if the representative of official medicine could no longer help. In addition to treating physical ailments, the whispering healer was familiar with psychological problems and often served as a psychologist and psychotherapist in society (in particular, it is about treating fright). In most cases, the locals treated them with respect and great gratitude, always asking for help. In the minds of the inhabitants of the Northern Priazovya, the whispering healer was always opposed to a witch who practiced black magic and was engaged exclusively in wrecking.

Key words: *babka-sheptukha* (whispering healer), healer, oral history, Northern Priazovya.